

Κορωνοϊός και οικονομία: Σενάρια και επιχειρηματικές αποφάσεις

Β. Νικολετόπουλος*

10 Μαΐου '20

Όλοι ακούμε και διαβάζουμε για τον κορωνοϊό ως απειλή για τη σωματική μας υγεία, ακόμη και στο τελευταίο διάγγελμα του Πρωθυπουργού. Ορισμένοι μελετούν και τις οικονομικές επιπτώσεις του, κυρίως τις έμμεσες που προέρχονται από την διακοπή των περισσότερων δραστηριοτήτων λόγω εγκλεισμού [lockdown]. Πρακτικά, οι οικονομικές αυτές επιπτώσεις πλήττουν δισεκατομμύρια ανθρώπους στον πλανήτη, με την επικρατούσα άποψη ότι ένας μήνας lockdown επιφέρει μείωση δύο εκατοστιαίων μονάδων στο ΑΕΠ, ενώ στις ΗΠΑ η δηλωμένη ανεργία έχει ήδη ξεπεράσει τα επίπεδα του κράχ του 1932.

Η καθημερινή μας πληροφόρηση, έχοντας καταντήσει σχεδόν μονοθεματική, έχει το αντίθετο αποτέλεσμα από το επιδιωκόμενο: δημιουργεί κορεσμό, διότι είναι αδύνατον το κοινό, αλλά ακόμη και μία καλά οργανωμένη επιχείρηση, να συλλέξει, να κατατάξει και να αναλύσει τον καθημερινό ποταμό νέων στοιχείων.

Είναι γεγονός ότι ολόκληρη η Δύση αιφνιδιάσθηκε από τον κορωνοϊό. Η 'άσκηση' γίνεται δύσκολη για τους εξής λόγους. Πρώτον, διότι το φαινόμενο είναι πρωτοφανές στην παγκόσμια ιστορία – και αναφέρομαι στο lockdown, διότι επιδημίες υπήρξαν κι άλλες και με περισσότερα θύματα. Δεύτερον, επειδή είναι δύσκολη η συσχέτιση δεδομένων από επιστήμες τόσο μακρινές μεταξύ τους όσο η επιδημιολογία και η οικονομική. Τρίτον, λόγω της απίστευτης συσκότισης που προκαλούν η ασχετοσύνη, η προκατάληψη και η παραπληροφόρηση, όλες ανατροφοδοτούμενες ακαριαία από το internet.

Σαν να μην έφταναν τα παραπάνω, τα δεδομένα αλλάζουν συνεχώς – και μάλιστα με μεγάλη ταχύτητα. Ένα υγειονομικό παράδειγμα: από εκεί που η Κίνα εθεωρείτο [και ήταν] η καταστροφική περίπτωση, τώρα εμφανίζεται χαμηλά σε μέσους όρους και μάλιστα προσφέρει και βοήθεια! Παραμένει η απορία πώς δεν επηρεάσθηκε η εκτός Wuhan Κίνα ή ακόμη και οι όμορες της χώρες όσο επηρεάσθηκε η Ευρώπη και οι ΗΠΑ. Αντίθετα, ενώ δεν έχουν περάσει πολλές εβδομάδες από τότε που το Σουηδικό πείραμα εθεωρείτο ενδιαφέρον, αν όχι και επιτυχές, σήμερα η χώρα έχει πολλαπλάσιες απώλειες από τις όμορες της – και με πρόβλεψη ΔΝΤ για ύφεση 6.8% το 2020. Τέλος, οι Financial Times με ανεξάρτητη έρευνα ανέβασαν πρόσφατα τον αριθμό των νεκρών παγκοσμίως κατά 50%!

Από πλευράς κλάδων, το μεγαλύτερο ποσοστό πλήττεται από το lockdown, με μεγαλύτερα θύματα τον τουρισμό, τις αεροπορικές μεταφορές, τα εστιατόρια και τα θεάματα που σχεδόν εκμηδενίστηκαν, τις πωλήσεις αυτοκινήτων [50% πτώση στην ΕΕ] κ.ά. Υπάρχουν βέβαια και ωφελημένοι όπως τα αντισηπτικά/γάντια/μάσκες, οι deliveries, οι κάθε φύσης υπηρεσίες μέσω internet, οι πωλήσεις υπολογιστών κλπ. Τέλος όμως, υπάρχουν και εκείνες οι επιχειρήσεις που προσφέρουν *αλλάζοντας δραστηριότητα*, στρεφόμενες σε προϊόντα ή υπηρεσίες σχετικές με τον κορωνοϊό. Παραδείγματα: αυτοκινητοβιομηχανίες στις ΗΠΑ και τη Γερμανία που τώρα παράγουν τεχνητούς αναπνευστήρες, άλλη αυτοκινητοβιομηχανία στον Καναδά που έκανε μερική μετατροπή του εργοστασίου της για την παραγωγή μασκών, αγροτοβιομηχανία στην Ουκρανία που διαθέτει τα εργαστήριά της για εξετάσεις Covid-19, κλωστοϋφαντουργίες που παράγουν μάσκες και ιατρικό ιματισμό, ξενοδοχεία και sports arenas στην Αγγλία που διατέθηκαν

για νοσοκομειακή χρήση, φαρμακευτικές βιομηχανίες στην Ελλάδα που τώρα ειδικεύτηκαν σε αντισηπτικά κλπ.

Στον τομέα της *ενέργειας*, η επίδραση είναι ανάμικτη. Εδώ, στην επιδρομή του Covid-19 προστέθηκε η τεράστια σημασία ταυτόχρονη εξέλιξη της καταβάρθρωσης των προθεσμιακών τιμών του πετρελαίου οι οποίες σε κάποια στιγμή έφθασαν [για πρώτη φορά στην ιστορία] και σε *αρνητικό έδαφος!* Σαν αποτέλεσμα, αιωρείται και το ερωτηματικό του κατά πόσο το διπλό κτύπημα από την ύφεση και την πτώση των τιμών των συμβατικών καυσίμων θα επηρεάσει τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή. Οι τελευταίες, που σε Ευρωπαϊκό επίπεδο έλαβαν το όνομα Green Deal σε αντιγραφή του New Deal του Roosevelt των ΗΠΑ του 1933, αποτελούσαν τον ακρογωνιαίο λίθο της νέας Commission υπό την κα Ursula von der Leyen. Δεν έχουν περάσει πολλές εβδομάδες από τότε που παρακολούθησα ομιλία του Ευρωπαίου Επιτρόπου Οικονομικών [προσοχή, όχι Κλιματικής Αλλαγής ή Ενέργειας] στο ΕΒΕΑ με μοναδικό θέμα το Green Deal! Πού να φανταζόντουσαν οι εμπνευστές του ονόματος Green Deal ότι σήμερα θα χρειαζόταν ένα *πραγματικό New Deal* για να αντιμετωπίσει ξανά μία *οικονομική* και όχι *κλιματική* καταστροφή!

Προβλέψεις

Οι βαθμοί δυσκολίας, εκ των πραγμάτων, πολλαπλασιάζονται όταν επιχειρούνται **προβλέψεις**. Στο υγειονομικό πεδίο, τα κύρια σενάρια του Imperial College [τα μαθηματικά μοντέλα προβλέψεων του οποίου κατά την κρατούσα άποψη ήταν αυτά που 'αφύπνισαν' τους Boris Johnson και Donald Trump], του Washington State κλπ αφορούν στους ρυθμούς ανάπτυξης νέων κρουσμάτων και θανάτων, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας δευτέρων και τρίτων κυμάτων πανδημίας. Επίσης τεράστιο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα σενάρια [και στοιχήματα!] περί εμβολίων, φαρμάκων ή ανοσίας αγέλης για την αντιμετώπιση του ιού. Σημειωτέον ότι το σενάριο για ανακάλυψη επιτυχούς εμβολίου σε 12-18 μήνες, το οποίο άλλοι θεωρούν ως 'καθυστέρηση', θα αποτελέσει παγκόσμιο ρεκόρ ταχύτητας.

Στα δημοσιοοικονομικά, ίσως έχουμε ήδη ξεχάσει ότι μόλις τον Μάρτιο ο ΟΟΣΑ προέβλεπε για την Ευρωζώνη *αύξηση* του ΑΕΠ κατά 0.7%, και στις 13 Μαρτίου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέβλεπε για την ΕΕ στο 2020 μείωση του ΑΕΠ μόνο κατά μία εκατοστιαία μονάδα. Ακολούθησε η πρόβλεψη του ΔΝΤ στις 14 Απριλίου για μείωση στη Ευρωζώνη κατά 7.7% ! – αλλά και για *αύξηση στην Κίνα* κατά 1%, και την παραδοχή ανάκαμψης μορφής 'V' το 2021 η οποία κατά την άποψή μου μόνο στην περίπτωση επιτυχούς εμβολίου δικαιολογείται. Τέλος, η Fitch Ratings προέβλεψε στις 22 Απριλίου ότι η Ευρωζώνη και οι ΗΠΑ θα παραμείνουν στα προ-ιού [4^ο τρίμηνο '19] επίπεδα για όλο το 2021.

Όπως επισήμανε πριν από λίγες μέρες το ΔΝΤ, ξεχωριστό πρόβλημα – το οποίο αφορά και την Ελλάδα -- είναι ότι θα πληγούν περισσότερο εκείνες οι οικονομίες που εξαρτώνται πολύ από τον τουρισμό, τη ναυτιλία και τις μεταφορές, έχουν μεγάλο αριθμό μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων, και τράπεζες με υψηλό ποσοστό 'κόκκινων' δανείων

Η πολιτική που συνιστάται διεθνώς είναι συνάρτηση **επιδημιολογικών και οικονομικών** στοιχείων. Αυτός είναι και ο λόγος που ο Δρ. Σωτ. Τσιόδρας μετέχει στις συσκέψεις για τα μέτρα πολιτικής στο Προεδρικό Μέγαρο. Όπως γράφει για τη χώρα μας ο καθ. Γιάννης

Τούντας ‘...τη μάχη που δίνουμε τώρα με τον κορωνοϊό φαίνεται να την κερδίζουμε, εφόσον βέβαια συνεχίσουμε να τηρούμε με ευλάβεια τα εκάστοτε μέτρα. Η μάχη, όμως, για την ανόρθωση της οικονομίας ίσως αποδειχθεί πιο δύσκολη. Χωρίς, όμως, εύρωστη οικονομία δεν μπορεί να υπάρξει ικανοποιητικό επίπεδο υγείας.’

Περιμένοντας το σωτήριο εμβόλιο, τέσσερα είναι τα σενάρια που κυκλοφορούν διεθνώς. Στο πρώτο, οι κυβερνήσεις συνεργάζονται και κλείνουν ταυτόχρονα τα σύνορά τους για ένα διάστημα για επισήμανση φορέων του ιού και αποφυγή διάδοσής του -- πιθανότητες επιτυχίας προφανώς ελάχιστες. Στο δεύτερο, αρχικές δοκιμές εμβολίων δίνουν ελπίδες και έτσι διεξάγονται διαδοχικά lockdowns μέχρι τότε -- πιθανότητες μεγαλύτερες. Στο τρίτο, περιμένοντας πάντα το εμβόλιο, ακολουθείται το παράδειγμα της Νότιας Κορέας με αυξημένα tests και tracing. Ελλείψει εμβολίου στο ορατό μέλλον, ένα τελευταίο σενάριο είναι απλώς η αντιμετώπιση των *συμπτωμάτων* αντί της *ασθένειας*.

Στον καθαρά οικονομικό τομέα, άρχισαν ήδη να εφαρμόζονται δημοσιονομικές, νομισματικές και τραπεζικές πολιτικές πρωτοφανούς μεγέθους, της τάξης των τρισεκατομμυρίων ευρώ [ή δολαρίων αντίστοιχα]. Επί πλέον, σε χώρες όπως η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, η Τουρκία και δειλά-δειλά η Ελλάδα, συζητούνται [ή εφαρμόζονται ήδη] πολιτικές κρατικοποίησης επιλεγμένων δραστηριοτήτων όπως οι μεταφορές.

Η ‘καλά οργανωμένη επιχείρηση’

Και επανερχόμαστε στην ‘καλά οργανωμένη επιχείρηση’, ως την ονομάσουμε επιχείρηση ‘Α’, με την οποία ξεκινήσαμε. Μέσα στη θάλασσα της αβεβαιότητας και των αντικρούσεων που περιγράψαμε παραπάνω, η επιχείρηση ‘Α’ είναι υποχρεωμένη όχι μόνο να κάνει επείγουσα διαχείριση της σημερινής κρίσης αλλά **ταυτόχρονα** να χαράξει στρατηγική για το μέλλον, υπό την απειλή μάλιστα του ιδιαίτερα απειλητικού slogan ‘ο κόσμος δεν θα είναι πιά ο ίδιος’ ...

Για το σκοπό αυτό η επιχείρηση ‘Α’ πρέπει να συλλέξει, να κατατάξει και να αναλύσει τα στοιχεία που αφορούν τον συγκεκριμένο κλάδο της και βέβαια την ίδια. Στη συνέχεια, να αξιολογήσει τα πιο έγκυρα από τα προσφερόμενα εναλλακτικά σενάρια [V,U,W,άλλα από το παιγνιωδώς λεγόμενο alphabet soup], να σχηματίσει *δικά της* σενάρια – και όχι ένα μοναδικό -- για το μέλλον, να τους δώσει [υποκειμενικές?] πιθανότητες υλοποίησης και να επιλέξει κατά δομημένο τρόπο [με Group decision making?] για τις κύριες επιχειρηματικές της αποφάσεις. Για τον σκοπό αυτό, η επιχείρηση ‘Α’ θα πρέπει προηγουμένως να έχει ορίσει τα *δικά της κριτήρια επιλογής* για συγκεκριμένες επενδυτικές και στρατηγικές αποφάσεις.

Πάντως το μεγαλύτερο λάθος που μπορεί να κάνει η επιχείρησή μας είναι, αν μου επιτραπεί η έκφραση, το ‘Στάκα Τούρκο, να γεμίσω’, δηλαδή να ασχοληθεί μόνο με το άμεσο crisis management και να αναβάλει τη μελέτη στρατηγικών αποφάσεων για ‘αφού περάσει το κακό’. Ευτυχώς, σε βοήθειά της επιχείρησης ‘Α’ μπορούν να προστρέξουν συμβουλευτικές εταιρείες ειδικευμένες στην Ανάλυση Αποφάσεων σε σύνθετες διεπιστημονικές [interdisciplinary] καταστάσεις και συστήματα που παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό αβεβαιότητας.

* Ο κ. Β. Νικολετόπουλος είναι ιδρυτής της συμβουλευτικής εταιρείας *Natural Resources PC* www.naturalresources.gr